

Thomas Dirx
Bert Woestenborghs

Naar waarde geschat 4
Waardering collectie Museum
van de Belgische Brouwers, Brussel

Naar waarde geschat 4

Waardering collectie Museum van de
Belgische Brouwers Brussel

Thomas Dirkx
Bert Woestenborghs

COLOFON

Rapport 'Naar waarde geschat 4. Waardering collectie Museum van de Belgische Brouwers Brussel'

Dit rapport is gemaakt door het Centrum Agrarische Geschiedenis in het kader van het waarderingsproject 'Naar waarde geschat. Een integraal waarderingstraject voor vier agrarische erfgoedcollecties in Vlaanderen en Brussel'. Het project is een samenwerking tussen CAG, Texture Kortrijk, Openluchtmuseum Bokrijk, Jenevermuseum Hasselt en het Museum van de Belgische Brouwers in Brussel.

Het project werd uitgevoerd door Thomas Dirkx met medewerking van Bert Woestenborghs onder leiding van prof. dr. Yves Segers, Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis (ICAG), KU Leuven en vzw Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG)

Leuven, 2019

Een digitale versie van dit rapport is beschikbaar op www.hetvirtueleland.be.

Voor meer informatie:

Thomas Dirkx, Centrum Agrarische Geschiedenis vzw

Atrechtcollege, Naamsestraat 63, 3000 Leuven

thomas.dirkx@cagnet.be

+32 16 32 42 45

D/2019/11.875/5

Afbeelding voorblad: Foto van een man die zijn bierkan vult bij een replica van Manneken Pis, genomen tijdens de Stoet van de Vrienden van Manneken Pis op 27 augustus 1955, inv. nr. BRO0698.

INHOUDSTAFEL

Inhoud

Inleiding.....	2
1 Registratie en collectieprofiel	6
2 Waardering.....	9
2.1 Waarderingsdocument.....	9
2.2 Waarderingssessie.....	11
2.3 Waardenstellingen	14
3 Conclusies.....	24
4 Bibliografie	26

Inleiding

De voorbije jaren heeft CAG sterk ingezet op de registratie en inventarisatie van het roerend agrarisch erfgoed in Vlaanderen en Brussel. Waardering kan gezien worden als een verdiepende aanvulling op de registratie aan de hand van vooraf bepaalde criteria. In 2017 maakte Vlaams minister voor Cultuur Sven Gatz middelen vrij voor pilootprojecten waardering.¹ CAG diende samen met partnerorganisaties een aanvraag in voor de waardering van vier agrarische en voedingsgerelateerde collecties in Vlaanderen en Brussel. Het tweejarige project 'Naar waarde geschat' startte na goedkeuring op 1 oktober 2017.

CAG ging een partnerschap aan met vier musea: Texture – Museum over Leie en Vlas (Kortrijk), Openluchtmuseum Bokrijk (Genk), Jenevermuseum (Hasselt) en het Museum van de Belgische Brouwers, beheerd door de Federatie van Belgische Brouwers (Brussel). Voor elke instelling werd een door het museum uitgekozen deelcollectie – of in het geval van het Brouwersmuseum de volledige collectie – gewaardeerd. Het karakter van deze collecties is zeer divers en gaat van grote landbouwwerktuigen over ambachtelijke handwerktuigen tot drink- en tapgerei. De collecties zelf hebben een lokale component, maar zijn representatief voor het agrarisch erfgoedveld van heel Vlaanderen. In het eerste jaar van het project kwamen de deelcollecties bij Texture² en Bokrijk³ aan bod. In het tweede jaar is het de beurt aan het Jenevermuseum⁴ en het Brouwersmuseum. Dit is het vierde rapport van het traject en behandelt de collectie van het Brouwersmuseum. Een overkoepelend rapport zal de conclusies over het volledige traject van de vier deelprojecten bundelen. De redactie hiervoor is voorzien in het najaar van 2019.

De collectie van het Brouwersmuseum werd reeds in 2014-2015 geregistreerd door CAG.⁵ Deze registratie gebeurde naar aanleiding van de plannen voor een nieuw bierbelevingscentrum in het Beursgebouw in Brussel (opening gepland na 2023). Deze plannen vormen ook de aanleiding voor het huidige project. Dat werkte de registratie bij en vulde die aan aan de hand van nieuw onderzoek. Ditmaal ging CAG ook verder door de collectie te waarderen. Aangezien de doorgaans tijdrovende registratie niet meer nodig was, was daar meer ruimte voor. Centraal stond de vraag welke objecten uit de collectie van het Brouwersmuseum in het nieuwe bierbelevingscentrum zouden passen. Een bijkomende vraagstelling was welke objecten in het Brouwersmuseum zelf behouden moeten blijven. Maar er werd ook gepeild naar wat de objecten afzonderlijk en de collectie als geheel waardevol maakt. Het waarderingsproject biedt zo de mogelijkheid om gefundeerde beslissingen te nemen rond

¹ Zie <http://www.kunstenerfgoed.be/nl/pilootprojecten-waarderen-van-cultureel-erfgoed>.

² Zie Demasure, B. & Woestenborghs, B., *Naar waarde geschat. Waardering deelcollecties vlasteelt en landbouw Texture*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2018 (www.hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_Naar_Waarde_Geschat_Texture.pdf).

³ Zie Demasure, B. & Woestenborghs, B., *Naar waarde geschat 2. Waardering deelcollectie grote landbouwtuigen Openluchtmuseum Bokrijk*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2019 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_Naar_waarde_geschat2_Bokrijk.pdf).

⁴ Zie Dirx, T. & Woestenborghs, B., *Naar waarde geschat 3. Waardering deelcollecties kuipers- en koperslagersgerei Jenevermuseum, Hasselt*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2019 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Naar_waarde_geschat_Jenevermuseum.pdf).

⁵ Zie Draye, G., *In kannen en kruiken. Collectieregistratie van het Museum van de Belgische Brouwers (Brussel)*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2015 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_In_kannen_en_kruiken.pdf).

de toekomstige werking/inzet van de collectie. Aangezien het bierbelevingscentrum nog enkele jaren op zich laat wachten, zullen nog geen concrete voorstellen gemaakt worden. Maar de Brouwersfederatie heeft aan de hand van de waardering een tool in handen om die beslissing te maken. Aansluitend op dit project wordt er ook een publieksluik voorzien. Er zijn momenteel geen plannen om de huidige opstelling in het museum te veranderen. Om de collectie in deze opstelling meer duiding te geven, worden op vraag van de Federatie van de Belgische Brouwers in het huidige museum, alsook bij andere vitrines in het gebouw, informatieve teksten voorzien. Dit valt echter buiten het eigenlijke waarderingsproject.

Opbouw rapport

Dit rapport bestaat uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk belicht kort de registratie van de collectie tijdens een voorgaand project en het collectieprofiel. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de waardering. Dit hoofdstuk is drieledig, met een eerste deel over het waarderingsdocument, een tweede deel over de waarderingsessie met belanghebbenden en het derde deel sluit af met de waardenstellingen. Het derde hoofdstuk geeft de conclusies van het project. Ten slotte volgt een bibliografie.

Situering

In het Museum van de Belgische Brouwers maakt de bezoeker kennis met de rijke Belgische biertraditie. Het museum is sinds 1956 gevestigd in de kelderverdieping van het historische pand van de Belgische Brouwers op de Brusselse Grote Markt. Hier is naast de brouwerij-installaties een historisch café met alle bijhorende objecten gevestigd. In het café kunnen de bezoekers genieten van een kleine selectie bieren. Dit is inbegrepen in de prijs van een bezoek, en is onderdeel van de ervaring. Aan de hand van werktuigen en de uitrusting van een brouwerij uit de 18e eeuw, maar ook met een nieuw ingerichte brouwzaal wordt het brouwproces gedemonstreerd. Het vaste brouwersmateriaal (drie kuipen en koelschip) is afkomstig van een onbekende brouwerij in Hoegaarden. Een groot deel van het losse alaaam komt allicht van dezelfde plaats, maar is nadien mogelijk vermengd geraakt met alaaam van de oude brouwerij Van Haelen uit Beersel. De herkomst van het kuipersalaaam is onduidelijk. Naast het museum in de kelder zijn er andere ruimtes in het gebouw waar bepaalde deelverzamelingen zijn ondergebracht. Die zijn echter niet vrij toegankelijk voor het publiek. Bijzonder is de collectie bierkannen in Brusselse faïence die huist in de vitrines op de eerste verdieping. Het pand bezit een imposante raadzaal op de tweede verdieping waar grote vitrines tap-, drink- en schenkgerei tentoonstellen. De objecten buiten het museum zijn dus niet publiek te bezichtigen, maar ze staan wel gepresenteerd. De raadzaal doet geregeld dienst als conferentie- of feestzaal, en op die momenten zijn de objecten wél te bekijken. Het museum biedt dus een breed beeld van alle aspecten in bierproductie en –gebruik, van het oogsten van het graan tot in het glas. Het museum heeft tevens een volledige set van het *Petit Journal des Brasseurs* in bezit. Dit vakblad wordt al sinds 1883 uitgegeven door de vereniging van de Belgische Brouwers. De totale collectie van bijna 700 objecten getuigt van wat zonder twijfel de ‘Belgische biercultuur’ genoemd mag worden.⁶

Het ontstaan van die collectie is moeilijk precies te achterhalen. De Ridderschap van de Roerstok der Brouwers, de beroepsvereniging voor het brouwwezen, was de initiatiefnemer. Het museum was toen kleiner dan vandaag: het ging alleen om de eerste twee ruimtes op de kelderverdieping die vandaag

⁶ Voor meer informatie, zie <http://www.belgianbrewers.be/nl/wie-zijn-we/museum/article/het-museum-van-de-belgische> en <https://beermuseum.be/nl>.

het café en de oude brouwerij beslaan. In de jaren die volgden werd de collectie aangevuld door giften van de brouwers zelf. Tijdens de waarderingssessies lichtten een aantal van de belanghebbenden immers toe dat verschillende stukken van leden van de Brouwersfederatie afkomstig zijn. Dit waren voor hen souvenirs van hun beroep uit vroegere tijden. Gegevens over de schenkingen werden echter niet bijgehouden. Michel Brichet, directeur en later gedelegeerd bestuurder van de Federatie van Belgische Brouwers, heeft tijdens zijn bestuursperiode (1971-2004) de collectie uitgebreid. Dit betreft het 'nieuwe' brouwerssalaam in de derde museumzaal in de kelder, met ouder brouwalaam en met het tap-, drink- en schenkgerei in de raadzaal en op de gang van de eerste verdieping. Die objecten verwierf hij op rommelmarkten en bij antiquairs. Hiervoor kreeg hij naar eigen zeggen het mandaat vanuit de toenmalige Raad van Bestuur. De enige criteria waren dat de objecten met brouwen en bier te maken moesten hebben, en dat ze het neutraliteitsprincipe van de Brouwersfederatie niet zouden schaden. Dit hoog geachte principe houdt in dat de objecten geen merken van huidige brouwerijen mogen vertonen om zo geen extra 'reclame' te maken voor een bepaalde brouwerij. Daarnaast was de ruimte de enige beperkende factor. De collectie werd dus in twee 'fases' samengesteld: door giften van de brouwers en nadien tijdens de bestuursperiode van Brichet. In 1986 werd een inventaris opgemaakt die nu te vinden is in het archief van de Brouwersfederatie.⁷

Timing

December 2018

- 20 december: rondleiding in het Brouwersmuseum en kennismaking met de medewerkers van de Brouwersfederatie.

Januari en februari 2019

- Literatuuronderzoek naar kuiperij (ook aanwezig in de collectie van het Brouwersmuseum) in verband met het voorgaande project in het Jenevermuseum.

Maart en april 2019

- 28 maart: overleg over de aanpak van het project met de Brouwersfederatie, gekoppeld aan een kort bezoek aan de collectie.
- Start literatuuronderzoek en opvolging registratie van het project uit 2015 in het Brouwersmuseum.

Mei, juni en juli 2019

- Literatuuronderzoek naar de collectie, in het bijzonder van de Brusselse faience en kuiperij; biercultuur en het brouwen van bier. Start bijwerken van de registratie.
- Contact met collega-instellingen met gelijkaardige (deel)collecties. De volgende musea werden bevraagd: Stedelijke musea Kortrijk, Stedelijke musea Brugge, Museum Kunst en Geschiedenis en het Museum van de Stad Brussel.
- 29 juli: overleg over de registratie en waardering met de Brouwersfederatie. Dit werd gevolgd door een collectiebezoek aan het Brouwersmuseum met oog op de waardering.

Augustus 2019

- 1 en 14 augustus: aanvullende collectiebezoeken Brouwersmuseum.
- 6 augustus: collectiebezoek bij het Museum van de Stad Brussel.
- Contacteren van belanghebbenden voor de waarderingssessie en vastleggen van de sessie.
- Voorbereiding aanpak waarderingssessie.

⁷ Interview afgenomen met Michel Brichet op 11 augustus 2019.

- 23 augustus: waarderingssessie in het Brouwersmuseum.
- 26 tot 30 augustus: invullen van het Excel-document voor de interne waardering door CAG.
- Verwerking van de waarderingssessie.

September 2019

- Excel-document voor waardering afgerond en contact met privéverzamelaar en bevraging voor aanvullende opmerkingen.
- 11 september: interview met oud-directeur Brouwersfederatie over de collectie.
- Redactie rapport deelcollectie Brouwersmuseum.

1 Registratie en collectieprofiel

De collectie van het Museum van de Belgische Brouwers werd in 2014 en 2015 geregistreerd door Greet Draye en Bert Woestenborghs van CAG⁸. In de inventaris van de Brouwersfederatie uit 1986 stonden 874 objecten beschreven. CAG registreerde aanvankelijk 665 objecten. De objecten werden stuk voor stuk gefotografeerd en beschreven. Elementen die aan bod kwamen waren de objectnaam, de oude nummering, opschriften, datering, een fysieke beschrijving, de materialen, de kleur, de afmetingen, toestand en volledigheid. Later werden nog 23 documentaire objecten zoals foto's en portretten toegevoegd aan de registratie, wat het totaal op 688 bracht. Het verschil qua aantal ten opzichte van de oude inventaris had verschillende verklaringen. Een aantal bijna identieke objecten werden onder één nummer ondergebracht in het collectieregistratiesysteem CollectiveAccess. Daarnaast werden een aantal niet-geïdentificeerde objecten niet opgenomen in de registratie. Ten slotte waren een aantal objecten uit de inventaris gewoonweg niet meer aanwezig.

Na de fysieke registratie in het Brouwershuis, volgde de digitale verwerking van de collectie in CollectiveAccess. Deze databank vormt de basis van de publiek toegankelijke beeldbank van CAG, Het Virtuele Land (www.hetvirtueleland.be). Voor ieder object werd een nieuwe objectfiche aangemaakt. Iedere fiche bestaat standaard uit een aantal tabbladen. Daarop werden alle relevante velden ingevuld, gaande van een objectnaam tot het toekennen van een Creative Commons-licentie. Het belangrijkste veld voor CAG was dat van de beschrijving. Daarin werd de historische context van het object geschetst en, in het geval van werktuigen, ook de werking.

Binnen het huidige project werd de registratie van de originele 688 objecten bijgewerkt. De aanpak hiervoor werd besproken tijdens een overleg met de Brouwersfederatie op 28 maart. Sinds het vorige overleg van de stuurgroep van 'Naar waarde geschat' was de contactpersoon aan de kant van de Brouwers helaas niet meer actief bij de organisatie. Tijdens het overleg was het dus nodig om de lijnen van het project opnieuw te schetsen en kennis te maken met de directeur van de Brouwersfederatie, Nathalie Poissonnier. Zij was vanaf dit moment de contactpersoon en was nauw betrokken bij de bezoeken van de projectmedewerker aan het museum en de waarderingssessies.

Het bijwerken van de registratie betrof het controleren van de beschrijvingen en het toevoegen van nieuwe informatie over de objecten. Dit ging voornamelijk om de kannen in Brusselse faïence aardewerk. Daarnaast werden stukken gerelateerd aan de kuiperij bijgewerkt, aangezien de projectmedewerker hiervan via het project bij het Jenevermuseum een uitgebreide kennis had verworven.⁹ Tot slot werd de volledige registratie nog eens doorgelicht en op punt gesteld. Dit gebeurde op basis van uitgebreid literatuuronderzoek, met name aan de hand van een recent uitgebrachte studie.¹⁰ Deze was nog niet uitgebracht ten tijde van de eerste registratie. Daarnaast

⁸ Draye, G., *In kannen en kruiken. Collectieregistratie van het Museum van de Belgische Brouwers (Brussel)*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2015

(https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_In_kannen_en_kruiken.pdf).

⁹ Zie Dirkx, T. & Woestenborghs, B., *Naar waarde geschat 3. Waardering deelcollecties kuipers- en koperslagersgerei Jenevermuseum, Hasselt*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2019 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Naar_waarde_geschat_Jenevermuseum.pdf).

¹⁰ Zie Jaquet, P.V., *Faïence Bruxelloise/Brusselse Faïence 1783-1866*, Leuven, 2017.

werden collega-instellingen met soortgelijke (deel)collecties in heel Vlaanderen bevestigd. De informatieve bevestiging diende tevens om een kader voor de deelcollectie van het Brouwersmuseum op te stellen. De gecontacteerde instellingen waren de Stedelijke Musea Kortrijk, de Stedelijke Musea Brugge, het Museum Kunst en Geschiedenis en het Museum van de Stad Brussel. Zij bezitten allen (beperkte) deelcollecties van Brusselse faience. Het Museum van de Stad Brussel, dat tegenover het Brouwersmuseum ligt, werd ook bezocht. Hierbij kon de projectmedewerker de collectie en de verzamelde literatuur van dat museum in detail bekijken. De collectie van het Brouwershuis is wellicht de grootste museale verzameling van deze objecten. CAG moest zich volledig beroepen op de opgebouwde kennis aan de hand van eigen onderzoek en bevestigingen van bovenstaande instellingen. De Brouwersfederatie had als collectiebewaarder geen inhoudelijke kennis. Er werd aanvullend contact gelegd met W. Snieders, een privéverzamelaar van Brusselse faience bierkannen, die betrokken werd bij de waardering.

Deel van de opstelling van de faience bierkannen op de tussenverdieping van het Brouwershuis.

© CAG

Collectieprofiel

Op basis van de functie van de objecten kan de collectie van het Brouwersmuseum ingedeeld worden in zeven deelcollecties plus een deelcollectie voor documentatie- en beeldmateriaal. Die onderverdeling wordt hier gemaakt om een kort collectieprofiel met voorbeelden van de inhoud te schetsen.¹¹ De deelcollecties reflecteren geen opdeling in de fysieke opstelling van het museum of de

¹¹ Voor het volledige collectieprofiel, zie Draye, G., *In kannen en kruiken. Collectieregistratie van het Museum van de Belgische Brouwers (Brussel)*, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2015 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_In_kannen_en_kruiken.pdf), 10-18.

databank. Voor een volledig overzicht van alle objecten kan www.hetvirtueleland.be geraadpleegd worden.

1. Drinkgerei
 - Bierglazen
 - Bierpullen
 - Bierkroezen
2. Schenkgerei
 - Maatkannen in Brusselse faience aardewerk
 - Figuratieve barbotine kannen
 - 'Blue flowing' barbotine kannen
 - Kannen uit Keuls steengoed
3. Tapgerei
 - Bierpompen in faience aardewerk
 - Taphendels 'à l'anglaise'
4. Flessen
 - Bierflessen
 - Sodaflesjes
5. Alaam
 - Brouwersalaam
 - Kuipersalaam
 - Smidse
 - Landbouw
6. Café-inrichting
 - Speeldoos
 - Tafelbiljart
 - 'Zagemanneke'
 - Spaarkast
7. Heiligenbeelden
 - Sint Arnoldus
8. Documentatie
 - Beeldmateriaal

2 Waardering

Binnen het traject 'Naar waarde geschat' werden verschillende (deel)collecties van de betrokken erfgoedorganisaties gewaardeerd. Hierbij maken we een onderscheid tussen de zogenaamde interne en externe waardering. Voor de interne waardering maakt CAG gebruik van een waarderingsdocument, uitgewerkt in Microsoft Excel. Hierin kan men scores geven aan objecten per waarderingscriterium. Dit document wordt ingevuld door CAG, meestal in samenwerking met experts van de collectiebeherende instelling. De externe waardering is de waardering met externe belanghebbenden. Die laatste neemt de vorm aan van waarderingssessies met meerdere partners. Eerst lichten we de interne waardering toe. De waarderingssessie bij het Brouwersmuseum volgt hierna.

2.1 Waarderingsdocument

Voor de aanpak van het invullen van het Excel-document vond er een overleg plaats op 29 juli 2019 met de directeur van de Federatie van de Belgische Brouwers. Op de volgende pagina is een screenshot te zien van dit document. Bij de vorige deelprojecten van 'Naar waarde geschat' werd het document aangepast om de waardering duidelijker te maken door de hulpvragen helder en ondubbelzinnig te formuleren. Dat bleek nu niet meer nodig; het document was helder opgesteld. Het document werd ingevuld door CAG.

In het waarderingsdocument gebeurt waarden aan de hand van criteria die in vier clusters zijn samen gebracht: kenmerken/kwaliteiten, cultuurhistorische criteria, sociaalmaatschappelijke criteria en gebruikscriteria. Daarnaast bevat het document nog een apart criterium voor ontwikkelingspotentieel. De waardering gebeurt door toekenning van een getal van 0 of 1 tot 4. Deze getallen staan voor de mogelijke antwoorden per criterium. Het is niet de bedoeling om op het einde van de rij de getallen op te tellen.

Het waarderingsdocument voor het Brouwersmuseum bestaat uit twee tabbladen. In het eerste tabblad 'Waardering' staan de 688 gewaardeerde objecten in rijen. De criteria met naargelang het geval de definiëring, vraagstelling of verduidelijking, vormen de kolommen. Bij de waardering zelf staat er meer uitleg bij het cijfer. CAG heeft gekozen om de kolom 'Economische' waarde te behouden. Waarden houdt doorgaans geen financiële schatting in, maar in het geval van het Brouwersmuseum leek het interessant om deze waarde ook te beoordelen. De kolommen 'Waardenstelling' in het document vragen niet om een cijfer maar om een korte verduidelijking of waardering in tekstvorm. Voor meerdere objecten is er achteraan in het waarderingsdocument een soort van mini-waardenstelling opgenomen met vermelding van opvallende kenmerken. De laatste kolom is voor opmerkingen.

Het tweede tabblad 'Extra informatie' geeft de namen van het kernteam voor de waardering, de bronnen, afkortingen, verdere verduidelijking bij de hulpvragen en ad hoc criteria. Dit tabblad is niet aangepast naar de collectie van het Brouwersmuseum, behalve bij de vermelding van het kernteam.

Het waarderingsdocument werd na afronding voorgelegd aan dhr. W. Snieders, een privéverzamelaar van Brusselse faïence. Deze was helaas niet beschikbaar om deel te nemen aan de waarderingssessie

10

Screenshot van het ingevulde waarderingsdocument voor de collectie van het Museum van de Belgische Brouwers.

2.2 Waarderingssessie

Het invullen van het waarderingsdocument, de zogenaamde interne waardering, werd gedaan op basis van fysieke elementen van de objecten. Bij de waarderingssessie met externe belanghebbenden lag de focus echter op de mening, emoties, indrukken en verhalen van de partners. Het doel van de sessie was om in samenspraak met hen de objecten te waarderen vanuit verschillende hoeken, als aanvulling op en verrijking van de interne waardering door het kernteam.

De waarderingssessie voor het Brouwersmuseum werd voorbereid tijdens de samenkomst van de stuurgroep van 'Naar waarde geschat' op 27 juni en in het bijzonder op het overleg met de Brouwersfederatie op 29 juli. De medewerkers van CAG en de directeur van de Brouwersfederatie kwamen toen snel overeen dat de sessie zou doorgaan in de raadzaal te midden van de collectie. De meerwaarde van het zien van de stukken met eigen ogen is duidelijk gebleken uit de projecten bij het Openluchtmuseum Bokrijk en het Jenevermuseum (zie inleiding), alsook bij het waarderingsproject voor de collectie Bulskampveld in 2013. Voor de sessie werden vier oefeningen uitgewerkt. Deze oefeningen benaderden de collectie vanuit verschillende invalshoeken en probeerden telkens een stapje verder te gaan qua waardering. De opzet was zo dat alle verschillende delen van de collectie aan bod kwamen.

De belanghebbenden kwamen allen uit de bier- en brouwwereld. De meesten kenden elkaar en waren al bekend met de collectie. Voor de selectie van de deelnemers beriepen we ons vooral op de kennis van directeur Nathalie Poissonnier. Dit gebeurde in nauw overleg met haar.

Kernteam

Thomas Dirkx	projectmedewerker CAG, moderator
Nathalie Poissonnier	directeur Federatie Belgische Brouwers
Bert Woestenborghs	stafmedewerker roerend erfgoed CAG, verslaggever

Belanghebbenden

Frank Boon	brouwerij Boon, grootmeester Ridderschap van de Roerstok der Brouwers
Krishan Maudgal	verantwoordelijke toekomstig bierbelevingscentrum
Annelies Tollet	Erfgoedcel Brussel
Freddy Van Daele	voorzitter Zythos
Jean-Louis Van de Perre	voorzitter Federatie Belgische Brouwers
Ronan Vandermotten	voorzitter Gambrinusclub van België

De waarderingssessie ging door op 23 augustus 2019 in de raadzaal van het Brouwershuis, waar een groot deel van de collectie te zien is in grote vitrines. Niet alle objecten werden echter tentoongesteld. Een aantal had tijdelijk een onderkomen gekregen in dozen op de zolder en werd naar de raadzaal gehaald en uitgesteld op tafels. Voorafgaand aan de sessie overliep het kernteam nogmaals het verloop.

De **eerste oefening** opende met de klassieke vraag aan de deelnemers om één object uit de presentatie van de raadzaal te kiezen dat hen het meest aansprak of opviel en dat daarna toe te lichten.

- De deelnemers kozen vooral voor opvallende of uitzonderlijke stukken of voor representatieve stukken. Zo werden door drie deelnemers enkele objecten gekozen vanwege hun eigenaardige uiterlijk, aparte stijl of een fascinerende indruk. Drie anderen kozen dan weer voor objecten die volgens hen een belangrijk deel van de biergeschiedenis en -cultuur toonden. Hun keuzes waren een fles als symbool voor de introductie van een andere manier van consumptie en handel, witbierpinten als laatste getuigen van het primitieve brouwen in België en een bierpomp met beeltenis van Gambrinus, de koning die drinkt. Eén deelnemer koos ten slotte voor de collectie van bierpompen als geheel, omdat die slechts zeldzaam in dergelijk volume samen te vinden zijn.

Vervolgens werd gewezen op de nadruk op het esthetische aspect in de opstelling. Dit werd gecontrasteerd door een collectiestuk, een tinnen kan, voor te stellen. Het gaat om een minder opvallend voorwerp, dat wel een groter historisch belang heeft door ijkmerken die tot 1831 teruggaan. Hierna was er ruimte voor discussie.

- In de eerste plaats werd echter inhoudelijk betwijfeld of die specifieke kan iets met bier te maken had. Maar los daarvan vonden de deelnemers het ijkingsverhaal interessant. Duiding was volgens hen wel essentieel. Aan de andere kant had de presentatie van de zaal niet tot doel om een museum te zijn, maar slechts een uithangbord. Vanuit die invalshoek was de tinnen kan minder interessant.

Voor de **tweede oefening** werd de deelcollectie schenkkannen uit faience toegelicht. Deze objecten zijn bij uitstek Belgisch/Brussels. De deelnemers werden bevraagd naar hun mening, maar we polsten in het bijzonder naar het belang van de herkomst. We bevroegen de deelnemers ook over de figuratieve kannen, waar veel buitenlandse objecten tussen zitten.

- Het was duidelijk dat de herkomst van de Brusselse/Belgische faience kannen zonder meer belangrijk werd ervaren. Het ging om binnenlandse productie en de eigen biercultuur. Hierbij was het ook duidelijk dat het Brusselse aspect op de tweede plaats kwam na het Belgische; de kannen werden weliswaar in Brussel geproduceerd maar over het hele land gebruikt. De deelnemers benoemden de kannen ook als zeer representatieve objecten die dagelijks werden gebruikt in cafés of burgerlijke milieus. Opvallend was dat er veel aandacht ging naar de eenduidigheid van de vitrine en het ensemble van de kannen. Buitenlandse stukken hoorden niet thuis in deze vitrine, maar ook andere objecten zoals bierkroezen of flessen pasten niet volgens de deelnemers. De collectie werd als zeer coherent ervaren, met dezelfde stijlen, materialen, kleuren, enz. Dit werd als één geheel gezien met een hoge waarde.

De **derde oefening** ging over sterk gelijkende of identieke voorwerpen. Hierbij plaatsden we twee sets van telkens vier identieke kannen op tafel. Eén set was van Keuls aardewerk, de ander van de 'blue flowing' barbotines. We polsten naar de zin en de onzin van het al dan niet tonen en bewaren van al die voorbeelden. De bewaring kon in het Brouwershuis zijn of erbuiten. We brachten ook ter sprake wat de collectie volledig zou maken en of dat het opzet was.

- De meningen verschilden naargelang de bedoeling van de tentoongestelde collectie (museaal, beleving, historisch, ...). In theorie was het tonen van één object voldoende volgens de deelnemers, mits de nodige duiding. Maar een ensemble werd wel mooier geacht. Vanuit

historisch standpunt ontbrak er nog een oudere generatie, dus vanuit die hoek kon het ensemble toch niet representatief zijn. Museaal gezien moest er bij een andere instelling wel een overzicht zijn van alle vormen. Maar dat was niet de ambitie van deze collectie. Volledigheid was in die zin nooit haalbaar. Wat sterk naar voren kwam tijdens deze oefening was dat de brouwers de collectie zeer sterk als die van henzelf ervaren. De collectie ergens anders onderbrengen was dus niet aan de orde. De collectie hoorde volgens hen thuis in het Brouwershuis. Het was essentieel voor de brouwers dat ze omringd waren door objecten uit hun eigen verleden. Daarin lag voor hen de betekenis van de collectie.

De **vierde oefening** betrof een rangschikking van de deelcollecties. Voor deze oefening verplaatsen we ons naar het museum in de kelder. Na een uitleg over de opdeling in functionele deelcollecties vroegen we de deelnemers om een rangschikking te maken van de mate van belang van elke deelcollectie en dat daarna te becommentariëren.

- De oefening zorgde opnieuw voor meerdere invalshoeken. Eén groep hechtte het meeste belang aan de esthetiek en de presentatie van de objecten. Zij schatten de bierpompen en de schenkkannen als hoogste in en de café-inrichting en de heiligenbeelden als laagste. De andere groep ging dan weer meer uit van de biercultuur: wat was typisch voor België en bier? Zij schatten het café en het alaam als representatie van het brouwverleden als hoogste in. Voor de deelnemers was het ook een pluspunt dat er effectief bier gedronken kan worden. Dit sloot aan bij de deelcollecties tap-, schenk- en drinkgerei die consumptiegericht zijn. Tijdens deze oefeningen kwamen enkele opmerkingen naar boven. De oefening werd vergeleken met de vraag of men de linker- of de rechterarm af zou geven als beide nodig waren. De ene deelcollectie over de andere verkiezen was dus niet aan de orde volgens sommige deelnemers. De vraag werd gesteld of het niet zinvoller was om te selecteren op relevantie voor de biercultuur.

De vernieuwde raadzaal van het Brouwershuis, waar de waarderingssessie doorging. De ruimte is voorzien van vitrines die een deel van de collectie herbergen.

©CAG

2.3 Waardenstellingen

Als laatste onderdeel van de waardering werden drie waardenstellingen opgesteld. Een waardenstelling expliciteert de sterkere en minder sterke kanten van de collectie die naar boven kwamen tijdens de waardering. Eerst lichten we de twee uitzonderlijke deelcollecties van de bierpompen en de faience schenkkannen toe. Deze deelcollecties vormen de belangrijkste uithangborden voor de collectie. Als laatste komt de waardenstelling van de collectie als geheel aan bod.

Waardenstelling bierpompen

Aantal objecten	24
Titel	Instrument om bier mee te tappen
Korte beschrijving	Zuilvervormige tap – ook bierpomp – in faience. Faience bierpompen werden doorgaans op bestelling gemaakt van een café of herberg. Ze werden daar op de bar vastgevezen en verborgen de darmen tussen het vat en de tapkraan. Op een pomp prijken vaak figuren, en de pompen zelf werden versierd met kleuren, patronen en soms afbeeldingen.
Instelling (collectiebewaarder)	Museum van de Belgische Brouwers
Referentiekader	België

Kenmerken

- Toestand: in het algemeen goed, voor negen objecten matig.
- Compleetheid: zestien objecten zijn compleet, bij acht ontbreken belangrijke onderdelen zoals de tapkranen, of kleinere onderdelen zoals de figuur bovenaan. Dit is het geval bij BRO0202 en BRO0254.
- Ensemblewaarde: alle objecten zijn in zekere zin deel van een ensemble. Dit wil zeggen dat ze niet onafhankelijk gebruikt kunnen worden voor hun functie, en dat ze een deel vormen van een installatie.
- Materiële/historische authenticiteit: slechts drie objecten zijn niet authentiek te noemen omwille van beperkte (BRO0200) en structurele restauratie (BRO0202 en BRO0254).
- Kleur: bij alle objecten heeft de kleur een duidelijke decoratieve functie. De objecten zijn zeer opvallend door hun kleurenpalet en afwerking.
- Zeldzaamheid: van alle objecten zijn slechts enkele andere exemplaren binnen het referentiekader bekend.
- Representativiteit België: alle objecten zijn representatief voor de Belgische biercultuur.
- Geografisch: alle objecten zijn algemeen binnen België gebruikt.
- Informatief: slechts één object, BRO0102, draagt een opschrift. Het gaat om een duidelijk leesbare naam van waarschijnlijk de tingietier van de kranen.

De bierpompen BRO0102 en BRO0104.

Cultuurhistorische waarde

- Documentatie: over alle objecten is slecht fragmentarische informatie bekend.
- Cultureel/historisch: geen van de objecten heeft een bijzondere historische betekenis.
- Eigenaar: geen voormalige eigenaars zijn bekend. De decoratieve beeldjes en afbeeldingen verwijzen mogelijk wel naar het café waarin de tap stond, maar meer informatie is niet bekend.
- Technisch-historisch: enkel BRO0104 (zie afbeelding hierboven) is technisch interessanter dan de anderen omwille van zijn aparte stijl.
- Immaterieel: Alle objecten belichten in beperkte mate de traditie van de biercultuur. Drie objecten (BRO0168, BRO0197 en BRO0166, zie afbeeldingen hieronder) belichten dit in hoge mate door de toevoeging van de figuur van Gambrinus, de legendarische koning die drinkt.
- Artistiek: alle objecten hebben duidelijk een artistieke meerwaarde. Meerdere stukken zijn voorzien van geschilderde afbeeldingen en figuren bovenop.
- Onderzoek: de objecten zijn wel onderzocht, maar nog niet in wetenschappelijke werken.

De bierpompen BRO0168, BRO0197 en BRO0166, voorzien van figuren van Gambrinus.

Sociaal-maatschappelijke waarde

- Betrokkenheid: er is geen actieve werking rond de objecten.
- Beleving: de emotionele betekenis van deze objecten is hoog. Het zijn imposante objecten die de aandacht trekken en de brouwers zijn er trots op dat er zoveel in hun collectie zitten.
- Educatief: er is geen actieve educatieve werking rond de objecten.

Gebruikswaarde

- Operationele waarde: de helft van de objecten is nog bruikbaar, de andere helft niet. Dit komt door het ontbreken van tapkranen en (kleine) vormen van schade.
- Economische waarde: gemiddeld. Dit wordt uiteindelijk bepaald door wat een verzamelaar ervoor wil geven.
- Uitstraling: gemiddeld. De grote, imposante en versierde stukken trekken de aandacht van het publiek.

Ontwikkelpotentieel

- Ontwikkelpotentieel: veel. Voor alle objecten is meer onderzoek mogelijk op historisch en herkomstvlak.

Samenvatting

De deelcollectie bierpompen is waardevol omwille van de goede toestand, de authenticiteit en de zeldzaamheid van de objecten. De deelcollectie is representatief voor de Belgische biercultuur. Er zijn geen opschriften te vinden en er is maar weinig documentatie over dit soort objecten. Maar de grootste waarde is te vinden in het decoratieve en artistieke karakter van de objecten. Ze hebben opvallende kleuren, afbeeldingen en figuren, en daarnaast gaat het om fysiek grote objecten in een groot aantal. De belevingswaarde is dan ook hoog; de objecten trekken de aandacht en zijn de pronkstukken van de zaal, en mogelijk van de hele collectie.

Waardenstelling faience kannen

Aantal objecten	139
Titel	Recipiënt om bier uit te schenken
Korte beschrijving	Maatkan met oor, deksel en schenkteut uit tinhoudende faience, bedoeld om een afgemeten hoeveelheid bier uit te schenken. De inhoudsmaat wordt vaak vooraan op de kan vermeld. Om de maat te officialiseren werd zo'n kan geijkt door middel van een ijkstempel. De meeste kannen zijn van Brusselse afkomst en behoren tot het zogeheten 'Vieux Bruxelles'-schenkgerei. Het hoogtepunt van de productie van bierkannen lag tussen het einde van de achttiende eeuw en het midden van de negentiende eeuw, met drie belangrijke ateliers.
Instelling (collectiebewaarder)	Museum van de Belgische Brouwers
Referentiekader	België

Kenmerken

- Toestand: net meer van de helft van de objecten is in goede staat, de anderen zijn voornamelijk matig. Negen objecten zijn in slechte staat.
- Compleetheid: 53 objecten van de 139 zijn niet compleet. In alle gevallen gaat het om het ontbreken van een deksel.
- Ensemblewaarde: de objecten zijn geen deel van ensembles.
- Materiële/historische authenticiteit: bijna alle objecten zijn authentiek te noemen. Zeventien exemplaren zijn later gerestaureerd. Een paar uitzonderingen verkeren in slechte staat en zijn slordig of ingrijpend geplakt/gerestaureerd. De ergste gevallen zijn BRO0256, BRO0307 en BRO0539 (zie afbeeldingen hieronder).

De kannen BRO0256 en BRO0539.

- Kleur: bij alle objecten heeft de kleur een duidelijke decoratieve functie. De objecten zijn zeer opvallend door hun kleurenpalet en afwerking.
- Zeldzaamheid: de objecten zijn courant te vinden binnen het referentiekader. Er zijn minstens vier andere musea in België met dergelijke deelcollecties en daarnaast is er een zeer beperkt verzamelaarsmilieu.
- Representativiteit België: alle objecten zijn representatief voor de Belgische biercultuur. De schenkkannen zijn niet weg te denken uit de cafés van de negentiende eeuw.
- Geografisch: alle objecten zijn algemeen binnen België gebruikt.
- Informatief: Ongeveer de helft van de objecten dragen geen enkele vorm van opschrift buiten aanduiding van de inhoudsmaat. De andere helft dragen ijktekens, stempels en merktekens van de faienceproducent of de tingieter van het deksel. Vaak gaat het om één letter of initialen. Hiervan is de informatie van twaalf objecten duidelijk. Voorbeelden zijn BRO0532 voor de producent Stevens en BRO0322 voor de naam van een tingieter. BRO0541 is uniek aangezien hij de volledige naam en woonplaats van de eigenaar (IACOBUS HOEDT TOT NOORTSCHOTE) en een -uitzonderlijk oude- datering (1779) draagt (zie afbeeldingen op de volgende pagina). Bij de anderen is de informatie onduidelijk of weten we niet waar de initialen voor staan.

De merktekens op de kannen BRO0532 (centraal op de foto) en BRO0322 en het opschrift op kan BRO0541.

Cultuurhistorische waarde

- Documentatie: voor ongeveer twee derde van de objecten is er geen verdere of slechts beperkte informatie te vinden. Voor een derde is er uitgebreidere informatie beschikbaar.
- Cultureel/historisch: op historisch vlak is er geen bijzondere band. De enige mogelijke uitzondering is BRO0293 (zie afbeelding op de volgende pagina) die een simplistische afbeelding van Napoleon Bonaparte draagt.
- Eigenaar: voor het object BRO0541 (zie hierboven) is de voormalige eigenaar grotendeels bekend. Van zeventien anderen zijn er initialen terug te vinden. Voor de rest blijven eigenaars onbekend.
- Technisch-historisch: er zijn op technisch vlak geen bijzondere objecten in deze deelverzameling.
- Immaterieel: Alle objecten belichten de traditie van de biercultuur. Aangezien het om louter gebruiksobjecten gaat, gebeurt dit slechts in beperkte mate.
- Artistiek: Alle objecten hebben duidelijk een artistieke meerwaarde. De patronen en kleuren zijn typisch voor dit soort kannen en zijn in sommige gevallen toe te schrijven aan de stijl van een bepaald atelier. Daarnaast bezitten enkele kannen afbeeldingen met typische motieven, zoals bijvoorbeeld BRO0246 (zie afbeelding op de volgende pagina) en BRO0302.
- Onderzoek: Faience bierkannen in het algemeen zijn reeds onderzocht in (kunst)historische werken.

Sociaal-maatschappelijke waarde

- Betrokkenheid: er is geen actieve werking rond de objecten.
- Beleving: alle objecten hebben een gemiddelde belevings/emotionele waarde.
- Educatief: er is geen actieve educatieve werking rond de objecten.

Gebruikswaarde

- Operationele waarde: 23 objecten kunnen niet meer gebruikt worden voor hun originele functie omwille van schade.
- Economische waarde: gemiddeld. Dit wordt uiteindelijk bepaald door wat een verzamelaar ervoor wil geven.

- Uitstraling: alle objecten hebben een gemiddelde uitstraling. De opstelling en masse van soortgelijke kannen is imposant en de kannen zijn sterk symbolisch voor de biercultuur van weleer. De lokale productie van de kannen speelt hier ook in mee.

Ontwikkelpotentieel

- Ontwikkelpotentieel: veel. Voor alle objecten is meer onderzoek mogelijk op (individueel) historisch en herkomstvlak. Voor de meeste is restauratie ook een optie.

De versierde kannen BRO0293 en BRO0246.

Samenvatting

De staat van de objecten is over het algemeen goed, en de objecten zijn voor het grootste deel authentiek. Er zijn redelijk wat opschriften te vinden met namen van producten of initialen van eigenaars. Artistiek scoren de objecten hoog omwille van de decoratieve kleuren, patronen en stijlen. Hun lokale productie en de historiek van de ateliers zorgen voor een band met de stad Brussel, hoewel de objecten representatief voor heel België zijn. Het grote volume van de objecten is imposant en zorgt voor een iconisch beeld van de biercollectie.

Waardenstelling volledige collectie

Aantal objecten	688
Titel	Collectie van het Museum van de Belgische Brouwers
Korte beschrijving	De collectie is gericht op verschillende aspecten van het brouwen van bier en de Belgische biercultuur. Ze is op te delen in acht functionele deelcollecties: drink-, schenk- en tapgerei, flessen, alaam, café-inrichting, heiligenbeelden en documentatie. De diverse objecten schetsen een beeld van de productie en het gebruik van bier van het oogsten van het graan tot in het glas.
Instelling (collectiebewaarder)	Museum van de Belgische Brouwers
Referentiekader	België

Kenmerken

- Toestand: ongeveer twee derde van de collectie is in goede staat, een derde is voornamelijk in matige staat. Achttien objecten zijn in slechte staat.
- Compleetheid: het grootste deel van de collectie is compleet. Een honderdtal zijn duidelijk incompleet of missen slechts kleine onderdelen.
- Ensemblewaarde: de meeste objecten vormen geen ensemble. 101 objecten kunnen niet op zichzelf gebruikt worden (bijvoorbeeld de taphandvatten en bierpompen). Het enige echte ensemble is de set van bierpullen BRO0583 (zie afbeelding op de volgende pagina).
- Materiële/historische authenticiteit: het grootste deel van de collectie is authentiek te noemen. 36 objecten zijn duidelijk structureel gerestaureerd. Bij de tap BRO0200 zijn niet-zichtbare herstellingen uitgevoerd.
- Kleur: bij ongeveer twee derde van de collectie heeft de kleur een artistieke of decoratieve betekenis. Voor veertien objecten is dit waarschijnlijk, en voor achttien objecten helemaal niet. Het overige derde draagt geen aangebrachte kleur.
- Zeldzaamheid: de meeste objecten zijn courant. 26 objecten zijn zelfs zeer veel bewaard. Van ongeveer zeventig objecten zijn er slechts enkele exemplaren binnen het referentiekader bekend of zijn geheel uniek. Van 62 objecten is de zeldzaamheid onbekend.
- Representativiteit België: Het grootste deel van de objecten zijn representatief voor de Belgische biercultuur. 101 objecten, vooral alaam uit nevenambachten, zijn niet representatief.
- Geografisch: de meeste objecten zijn algemeen gebruikt in België. Net geen 75 objecten werden minder wijdverspreid gebruikt. De meest uitzonderlijke zijn foto's en de korf BRO0520 (zie afbeelding op de volgende pagina) die waarschijnlijk voor de wijnbouw buiten onze streken diende.
- Informatief: de meeste objecten dragen geen opschriften. Ongeveer een derde van de collectie draagt wel informatie, waarvan de helft duidelijk leesbaar is. Bij de rest gaat het vooral om onbekende initialen.

De set bierpullen BRO0583 en de korf BRO0520.

Cultuurhistorische waarde

- Documentatie: van meer dan de helft van de objecten is geen informatie bekend. Voor 165 is de informatie beperkt. Voor 126 beschikken we over duidelijk gedocumenteerde informatie.
- Cultureel/historisch: laag. De meeste objecten hebben geen bijzondere historische betekenis. Voor een vijftigtal objecten is die iets hoger. Vijf objecten hebben een hoge historische betekenis. Het gaat om het diploma BRO0712 en de vier foto's BRO0714 (zie afbeelding hieronder), BRO0715, BRO0716 en BRO0717 van koning Boudewijn en koningin Fabiola met een gevuld bierglas of bierpul in de hand.
- Eigenaar: voor het grootste deel is geen voormalige eigenaar bekend. Voor 66 zijn die bekend, zij het volledig (de bierpul BRO0613, zie afbeelding hieronder, en de gravure BRO0720) of beperkt zoals bijvoorbeeld enkel de initialen. Er zijn zes objecten, vier trekmissen en twee schaven, die van dezelfde eigenaar of hetzelfde atelier komen.

De bierpul BRO0613 en de foto BRO0714.

- Technisch-historisch: laag. De meeste objecten zijn in dit aspect niet opmerkelijk. 24 zijn interessanter en twee zijn zelfs uitzonderlijk. Het gaat om de twee handgeblazen bierpullen BRO0033 en BRO0047 (zie afbeeldingen op de volgende pagina).

De bierpullen BRO0033 en BRO0047.

- Immaterieel: alle objecten illustreren minstens in beperkte mate bepaalde tradities. De enige uitzondering is de foto BRO0688 van een onbekend gebouw. 65 objecten scoren hoger dan gemiddeld. Dit gaat vooral om beeldmateriaal zoals foto's en etsen maar met name ook de beelden van Sint Arnoldus en enkele objecten die verbonden zijn met de Ridderschap van de Roerstok der Brouwers zoals de bierpul BRO0613. Daarnaast worden de moutspanen of roerstokken als symbool gedragen tijdens de optochten van de Ridderschap van de Roerstok der Brouwers, bijvoorbeeld bij plechtigheden zoals het Brussels Beer Weekend en bij het tot ridder slaan van nieuwe leden.
- Artistiek: ongeveer twee derde van de collectie heeft een artistieke meerwaarde. Voor 26 objecten is die beperkt, voor de rest niet-bestaande.
- Onderzoek: Ongeveer de helft van de objecten zijn goed onderzocht. De andere helft is nog niet of niet-wetenschappelijk onderzocht. Voor 92 objecten is de mate van onderzoek onbekend. Dit gaat vooral om opnieuw documentatie en de taphandvatten.

Sociaal-maatschappelijke waarde

- Betrokkenheid: er is geen actieve werking rond de objecten.
- Beleving: voor de meeste objecten is er een gemiddelde belevingswaarde. Voor 90 objecten, voornamelijk alaan van nevenambachten, is die laag. Voor 56 objecten is de beleving hoog. Dit zijn vooral flessen, de bierpompen, objecten gelinkt aan de Ridderschap en de twee grote kuipen BRO0513 en BRO0514 in de brouwinstallatie (zie afbeelding op de volgende pagina). Voor twee objecten is er geen belevingswaarde: een onbekend beeldhouwwerk BRO0665 en een kalkoensleutel BRO0418 die inhoudelijk niet bij de collectie past.
- Educatief: er is geen actieve educatieve werking rond de objecten.

De kuip BRO0513

Gebruikswaarde

- Operationele waarde: 94 objecten kunnen niet meer gebruikt worden voor hun originele functie omwille van schade.
- Economische waarde: gemiddeld tot laag. Vier objecten, twee reclameborden BRO0575 en BRO0576 en de kist BRO0516, hebben een hogere waarde. Voor 123 objecten is de waarde onbekend. Voor de meeste objecten wordt de waarde uiteindelijk bepaald door wat een verzamelaar ervoor wil geven.
- Uitstraling: de uitstraling is voor de meeste objecten laag tot gemiddeld. Voor zestien objecten, voornamelijk de kannen en bierpompen, is die hoog.

Ontwikkelpotentieel

- Ontwikkelpotentieel: veel. Voor alle objecten is meer onderzoek mogelijk op historisch en herkomstvlak.

Samenvatting

De collectie is in goede tot matige staat en bestaat over het algemeen uit complete en authentieke stukken. Er zijn enkele zeldzamere objecten, maar de rest is voornamelijk courant en representatief voor de Belgische biercultuur, met belangrijke uitzondering van meer algemene nevenambachten. De collectie is wel bijna volledig Belgisch en te verbinden met Belgische culturele tradities. De collectie is sterk eigen aan de Brouwersfederatie, gezien het aantal stukken beeldmateriaal en documentatie hierrond. Momenteel is er geen actieve werking rond de objecten en is maar de helft van de collectie goed onderzocht. Er is een matige hoeveelheid informatie terug te vinden op en over de objecten. De sterkste component in de collectie is die van het decoratieve en artistieke, terug te vinden in twee derde van de objecten. Deze komt vooral naar voren in de deelcollecties van de faience bierpompen en bierkannen.

3 Conclusies

Op basis van de interne waardering en het gesprek op de waarderingssessie met externe belanghebbenden werden meerdere conclusies gemaakt over de collectie van het Brouwersmuseum.

Collectie

- Het belangrijkste inzicht uit de waarderingssessie is dat de brouwers heel duidelijk de collectie als hún collectie ervaren. De collectie toont de geschiedenis van hun beroep en dient als een soort uithangbord ervoor. Daarnaast is de collectie (bijna volledig) typisch Belgisch en sterk gelinkt aan de Belgische biercultuur. Bovendien zijn vele stukken afkomstig van brouwers zelf (zie hieronder). De collectie hoort voor de deelnemers op geen enkele andere plaats thuis dan in het historische Brouwershuis.
- Een heilig principe in de opstelling is de neutraliteit van de objecten. Op geen enkel object zal een merk van een brouwerij te zien zijn. Dit is absoluut nodig om conflicten te voorkomen. Ook het bier dat in de kelder wordt getapt wordt zonder merk in een neutraal glas geschonken.
- Collectie en presentatie in de grote zaal maken op bezoekers een grote indruk. Er wordt wel een nood aan meer duiding ervaren.
- De collectie bierpompen wordt als vrij bijzonder beschouwd. Wellicht is het de enige in België waar er zo veel bij elkaar in een dergelijk goede staat staan.
- De collectie van het Brouwersmuseum van de bierkannen uit Brusselse faïence is wellicht de grootste museale verzameling van haar soort.

Waardering met belanghebbenden

- De vooropgestelde lijn kon zeer goed gevolgd worden. De deelnemers hadden voeling met de museale en erfgoedwerking en konden abstract en los van de objecten denken. Bij hen lag de focus, net als bij de vraagstelling, bij de biercultuur.
- De sessie verliep vlot en informatief, zonder dat het informatieve het gesprek domineerde. Hierover moest de moderator wel blijven waken.
- De aanwezigheid van de fysieke objecten blijft een absolute meerwaarde.
- De term 'favoriet' werd door het kernteam voordien als te beperkend ervaren. Men zou eerder moeten spreken van een opvallend of interessant object. Bij dit project werd de ijsbrekeroefening van een 'favoriet' voorwerp met succes anders aangekleed door de deelnemers concreet een object te laten kiezen dat in de zaal stond, om dan een minder opvallend object voor te stellen in contrast hiermee. Dit was opnieuw mogelijk door de aanwezigheid van de objecten.

- Veel is afhankelijk van de groep belanghebbenden. Ditmaal hadden we te maken met een groep die zich makkelijk kon verplaatsen in andere invalshoeken. Nochtans gaf de groep haar eigen (sterke) meningen mee. Zowel in meningen als invalshoeken waren in alle oefeningen verschillende lijnen te zien.
- Het is zeer waardevol als de belanghebbenden de objecten en de collectie reeds kennen. Hun meningen en opvattingen getuigen van des te meer inzichtelijkheid.
- De sessie werd als geslaagd beschouwd aangezien de deelnemers duidelijk hebben gemaakt wat voor hen van belang is voor de collectie en voor de werking errond.

Aanvullende conclusies

- De vraagstelling voor dit project was gebaseerd op de komst van het nieuwe bierbelevingscentrum in het Beursgebouw in Brussel. Dit is echter pas voorzien voor na 2023 en een concrete invulling voor de opstelling is nog niet bekend gemaakt. Daarom konden nog geen suggesties worden gedaan in verband met de collectie van het Museum van de Belgische Brouwers. Wel dient de waardering als een overzicht voor de sterke en minder sterke kanten van de collectie en om uitzonderlijke objecten aan te duiden. In de toekomst zal het waarderingsdocument, samen met de waardenstellingen, een instrument vormen om dergelijke beslissingen te nemen.
- Op korte termijn zullen er wellicht geen grondige veranderingen van de opstelling van het museum of de collectie komen. De huidige opstelling wordt echter aangevuld met publieksteksten die meer duiding zullen geven.

4 Bibliografie

Literatuur

Jaquet, P.V., *Faïence Bruxelloise/Brusselse Faïence 1783-1866*, Leuven, 2017.

Lemaire, J., *Faïence et porcelaine de Bruxelles*, Brussel, 2003.

Waelput, E., *Cataloog kuipersgereedschap*, Mariakerke, 2005.

Waelput, E., *Eer het vat in duigen valt: basistechnieken van het ambachtelijk kuipen*, Antwerpen/Apeldoorn, 2004.

Waelput, E.; Van Campenhout, N. en Van Kerckhoven, G., *Van boom tot vat : over de kuipernijverheid in Vlaanderen*, Lokeren, 2005.

Rapporten

Demasure, B. & Woestenborghs, B., Naar waarde geschat. Waardering deelcollecties vlaseelt en landbouw Texture, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2018 (www.hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_Naar_Waarde_Geschat_Texture.pdf).

Demasure, B. & Woestenborghs, B., Naar waarde geschat 2. Waardering deelcollectie grote landbouwtuigen Openluchtmuseum Bokrijk, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2019 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_Naar_waarde_geschat2_Bokrijk.pdf).

Dirkx, T. & Woestenborghs, B., Naar waarde geschat 3. Waardering deelcollecties kuipers- en koperslagersgerei Jenevermuseum, Hasselt, Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2019 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Naar_waarde_geschat_Jenevermuseum.pdf).

Draye, G., In kannen en kruiken. Collectieregistratie van het Museum van de Belgische Brouwers (Brussel), Leuven (Centrum Agrarische Geschiedenis), 2015 (https://hetvirtueleland.be/themes/CAG/images/files/Rapport_In_kannen_en_kruiken.pdf).

Websites

Beermuseum.be, “Het Biermuseum van de “Belgische Brouwers””, <https://beermuseum.be/nl>, laatst geraadpleegd op 23/09/2019.

Belgische Brouwers, “Het Museum van de “Belgische Brouwers””, <http://www.belgianbrewers.be/nl/wie-zijn-we/museum/article/het-museum-van-de-belgische>, laatst geraadpleegd op 23/09/2019.

Departement Cultuur, Jeugd & Media, “Pilotprojecten waarderen van cultureel erfgoed”, <http://www.kunstenerfgoed.be/nl/pilotprojecten-waarderen-van-cultureel-erfgoed>, laatst geraadpleegd op 23/09/2019.

Interviews

Interview met Michel Bricet, oud-directeur van de Belgische Brouwersfederatie. Telefonisch afgenomen op 11 augustus 2019.

CENTRUM AGRARISCHE GESCHIEDENIS

Atrechtcollege
Naamsestraat 63
3000 Leuven

Tel. 016 32 35 25

contact@cagnet.be
www.hetvirtueleland.be